

HÜRRİYET NAMLUNUN UCUNDA

UKRAYNA DİRENİŞİNİN TANIKLARI

GÜLSÜM HALİLOVA

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2345
KÜLTÜR SERİSİ: 1226

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-965-7

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Son Okuma: Emine Hızır

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Baskı: Çınar Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han Nu: 34 K: 5
Bağcılar-İstanbul
Tel: [0212] 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Gölsüm Halilova: 1995 yılında Kırım'ın Karasubazar bölgesine bağlı Ortaalan köyünde doğdu. Liseyi Kırım'da bitirdikten sonra Tavrida V.I. Vernadsky Ulusal Üniversitesi Psikoloji Fakültesinde eğitim aldı.

Gazetecilik kariyerine 2012 yılında, Kırım Tatarlarının ATR isimli televizyon kanalında başladı. Muhabirlik, editörlük ve program sunuculuğu görevlerinde bulundu. Özellikle Kırım'ın işgali sürecinde yaptığı yayınlarla dikkat çekti. Haber sunuculuğunun yanı sıra siyasi programlar hazırlayıp sundu.

“Dilde, fikirde, işte birlik” şiarıyla kurduğu Tercüman isimli medya platformu, Türk dünyasının farklı bölgelerinden gençleri bir araya getirerek, onlar arasında iş birliğini ve dayanışmayı güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Halilova, uzun yıllardır Türk dünyası ve post-Sovyet coğrafyasına dair siyasi, toplumsal ve kültürel süreçleri yakından takip etmekte ve bu alanlarda derinlemesine analizler yapmaktadır.

Kırım Tatarcası, Türkçe, Ukraynaca, Rusça ve İngilizce olmak üzere beş dili akıcı şekilde konuşmaktadır.

İçindekiler

Ön Söz	9
Büyük Savaşın Başladığı O Gün	13
25.02.2024	27
Katil Evi	41
Sonun Başlangıcı	42
Türkiye'nin Rolü: Umut, Ara Buluculuk ve Sessiz Destek	53
Dünyanın Uyanışı	63
ABD	65
İngiltere	68
Polonya ve Baltık Ülkeleri: Tarihi Hatırlayanlar ve İlk Ayağa Kalkanlar	70
Almanya ve Fransa: Tereddüt, Tarih ve Zorunlu Dönüşüm	74
Uzakta Olanlar ama Sessiz Kalmayanlar: Küresel Destek Cephesi	77
Putin Neden Ukrayna'ya Saldırdı?	94
Putin'in Ukrayna Cumhurbaşkanı "Rica"sı:	126
Kırım	132
Hikâyem, Sürgün ve Milliyet	138
Kırım ve Sürgün	143
İşgal	175

Ön Söz

“Arkadaşlar, savaşın içinden herkese merhaba. Belki bu sizinle son yayınıımız olur çünkü başkent sürekli vuruluyor. Hükûmet yetkilileri, sığınağa gitmeleri için insanlara çağrılar yapıyor. Sanki 1941-45 yıllarındaki Varşova gibi olmuştu buralar. Evet, Moskova yüzünden. Yirmi birinci asırda 1941 senesinin karanlığını yaşıyoruz ama biz buradayız, burada kalmaya devam ediyoruz. Bizim kanalımız Rusya tarafından bilinen bir kanal, o yüzden onların ilk hedefleri arasında. Ama olsun, korkarak yaşamaktansa şereflice ölmek daha güzeldir.

Ruslar bir yandan Ukrayna askerlerinin arabalarını ele geçirip Kiev’e girmeye çalışıyor. Ukrayna askeri ve halkı işgalcilere karşı direniyor. Yirmi birinci asırda, Avrupa’nın göbeğinde bir ülke resmen işgal ediliyor. Kafasını kuma gömmüş dünya ise sadece kınamakla meşgul, hatta kınamaktan korkanlar da var. Bir gün onların başkenti de işgal edilince anlayacaklar ama geç olacak. Kiev’den herkese sevgiler.”

O anlarda zaman donmuş gibiydi. Kelimeler ağızımdan dökülüyordu ama sesim bedenimden bağımsızdı sanki. İçimde yükselen bir korku yoktu; daha çok soğukluk, netlik vardı. Her şeyin başladığı, ama aslında çoktan çıkmış bir savaşın gözle görünür hâle geldiği andı bu. 24 Şubat sadece takvimdeki bir gün değil, bir çağın kırılma noktasıydı.

Savaşın ilk günlerinde X hesabımda bu yayını yaparken, içimden geçen tek şey şuydu: “Eğer şimdi konuşmazsak, bir daha konuşacak kimse kalmayabilir.” Bu nedenle korkmadım. Ya da korktum ama korkunun beni durdurmasına izin vermedim. Biz Kırım Tatarları için bu bir ilk sürgün, ilk savaş değildi. Bu ses, bu yayın, geçmişin hayaletiyle bugünün gerçeği arasında bir köprüydü.

Ben sadece bir gazeteci değildim o gün. Ben, kendi halkımın sesi oldum. Gökyüzü bombalanırken kelimelerimi kalkan gibi kullanmaya çalıştım. Kalbimdeki ağırlık sadece Kiev’in değil Kırım’ın, geçmişin, tüm susturulmuşların ağırlığıydı.

Büyük Savaşın Başladığı O Gün

24.02.2025

Uyumadım o gece. Gökyüzü sessizdi ama yeryüzünde bir şeyler değişiyordu, artık biliyordum ama neyin değiştiğinden emin değildim. 23 Şubat'tan 24 Şubat'a uzanan o sonsuz gecede, içimde bir huzursuzluktan ziyade bir kabulleniş vardı. Sanki beynim vücuduma, "Bu gece başka bir gece," diyordu. Aylarca konuşulan, yorumlanan, sorgulanan o "ihtimal", artık ihtimal olmaktan çıkıyor gibiydi.

Aylar öncesinden Rus ordusunun Ukrayna sınırına yığıldığı asker sayısı dillerde dolandırılmıştı: 140 bin, 150 bin, 180 bin... Sayılar artıyor, haritalar güncelleniyor, Batılı istihbarat servisleri ardı ardına açıklamalar yapıyordu. Herkes konuşuyordu ama kimse ne zaman bu saldırının olacağını bilmiyordu. Bazıları, hiç olmayacağına inanmak istiyordu. Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenski kameraların karşısına çıkıyor, "Her şey kontrol altında," diyordu. Güvenlik Konseyi Başkanı Danilov da aynı tonla konuşuyordu. Belki gerçekten öyle olmasını diliyorlardı. Belki panik olunmasını diye çabalıyorlardı. Belki de her şeyden habersiz değillerdi ama savaşın boyutlarını kabullenmek istemiyorlardı. Rus tarafında ise başka bir tiyatro sahneleniyordu. Putin ve sözcüsü Peskov, saldırı planlarının olmadığını söylüyordu. Alışıldık bir propaganda diliydi bu. Soğuk, mesafeli, hesaplı. Ama biz biliyorduk. Gazeteci refleksiyle değil, insan sezgisiyle hissediyorduk. Ben, o dönem Kırım Tatarlarının sesi olan ATR televizyon kanalında her gün yayın yapıyordum. Stüdyomuz, savaş ihtimalinin masaya yatırıldığı bir kriz merkezine dönüşmüştü. Konuklarımız arasında muhalefet partilerinden siyasetçiler, iktidara yakın isimler, akademisyenler, stratejistler ve emekli askerler vardı. Herkesin ağzında aynı kelimeler: "Saldırır mı?", "Nereden girer?", "Kiev mi, Donbas mı?", "Hava mı, kara mı, hibrit mi?"

25.02.2024

Savaşın ikinci gününden itibaren cephelerin tamamında çatışmalar daha da şiddetlendi. Rusya, Ukrayna'ya saldırmaya kararlılıkla devam ediyordu. Tanklar ilerliyor, füzeler yağıyor, savaş uçakları gökyüzünü parselliyordu. Ama karşısında dağılacak bir ordu değil, kararlı bir halk ve hazırlıklı bir savunma vardı.

Özellikle Kiev bölgesi en kritik cephe hâline geldi. Rus işgal birliklerinin amacı çok netti: Başkenti ele geçirmek. Putin'in planına göre Kiev'in düşmesi, savaşın sona ermesi anlamına geliyordu. Ama bu plan kâğıt üzerinde kaldı; işler istediği gibi gitmedi.

Kiev'in çevresinde yoğun çatışmalar başladı. Brovary, Buça, İrpin, Hostomel gibi şehirler savaş alanına döndü. Her kilometre, her köprü, her cadde için savaşılıyordu. Ukrayna birlikleri hem düzenli orduyla hem de bölgesel savunma ekipleriyle savunuyordu.

25 Şubat sabahı, Kiev çevresindeki çatışmaların şiddetlenmesiyle birlikte, ATR kanalının yönetimi bir karar verdi. ATR kanalı, artık sadece haber yapılan bir yer değildi; aynı zamanda kadınların, çocukların, evcil hayvanların sığındığı bir merkez hâline gelen bu bina, geçici bir güvenlik noktası olmuştu. Kanalin genel müdürü, ailesini tahliye etme kararı aldı. Lviv'e doğru yola çıkılacaktı. Yanlarında gitmek isteyen çalışanların eşleri ve çocukları da bu konvooya katıldı. Batıda geçici bir yayın merkezi kurulacak, isteyen orada kalacaktı. Ama erkeklerin çoğu, teknik ekip ve bazı gazeteciler kısa süre sonra Kiev'e geri dönmeyi planlıyordu. O anda yalnız kalmak istemediğim için bu ekiple Lviv'e gidip, ardından yöneticilerle birlikte başkente dönmeye karar verdim. Ancak aklıma takılan bir şey vardı: kedim Murtuz. O, ev sahibimin yanında, Kiev'in sol yakasında kalmıştı. Birkaç gün içinde o tarafa tekrar gidemeyeceğimi anlamıştım. Herkes değerli eşyalarını düşünüürken, ben sadece o küçük canlının yanında olmam gerektiğine takılıp kalmıştım. Onu bırakmak, bir parçamı bırakmak gibiydi.

Katil Evi

Uluslararası Lejyon’dan kod adı “Viking” olan bir savaşı o günleri şöyle hatırlıyor:

Moshchun bizim küçük Stalingrad’ımız gibiydi. Lejyonun büyük kısmı köyün iki yüz metre dışındaki savunma hattındaydı. Ben ve diğer tecrübeli gönüllüler, doğrudan köyün içinde savunma yapmamız için seçildik. (...) İki katlı küçük bir kır evinde mevzilendik. O eve şimdi ‘katil evi’ – ‘the kill house’ diyoruz. Keskin nişancılarımız vardı ve yaklaşık kırk Rus askerini oradan etkisiz hâle getirdik. Beş gün beş gece boyunca hiç durmadan savaştık. Sadece kahve çekirdeği çigniıyor ve su içiyorduk. Uyuyamıyorduk, sırayla birer saat gözümüzü dinlendiriyorduk. Her şey inanılmaz yorucuydu.

Durum giderek daha kritik bir hâl aldı. Rus birlikleri her seferinde yeni askerler çıkarıyor, çevredeki alanlara yığınak yapıyordu. Ukrayna birliklerinin büyük bir kısmı Köyün dışına itildi. Bazı birliklerle bağlantı tamamen kesildi. 72. Tugay Komutanı, “O günlerde bazı taburlarımızdan hiçbir haber alamıyorduk,” diye anlatıyordu.

Bu kritik günlerde, iki tabur komutanı Moshchun’a gönderildi. Görevleri, sahadaki durumu değerlendirmektir. Geri döndüklerinde 72. Tugay Komutanı Albay Vdovichenko’ya verdikleri rapor oldukça karamsardı. Bunun üzerine Vdovichenko, Puşça-Voditsya bölgesinde bulunan 2. Tabur’un komuta noktasında Başkomutan Valeriy Zaluyniy ile bir araya geldi. Şunları anlatıyordu Vdovichenko:

Ona, ‘Durum kötü. Belki de Moshchun’u bırakmamız gerekecek,’ dedim. Uykusuz, yorgundum. Ama o hemen karşılık verdi: ‘Moshchun’u bırakmak yok. Eğer düşman Kiev çevresine tutunursa, onu oradan çıkarmak çok zor olur.’ O an kara kuvvetleri komutanı ve başkomutan, bize yeni yedek birlikler tahsis etti.

Sonun Başlangıcı

Ukraynalı savunma birlikleri Moshchun’da Rus birliklerinin Kiev’e ilerleyişini durdurmayı başardı. Bölgeye sevk edilen ek topçu birlikleri, Rusların geçici köprülerine ve toplandıkları noktalara sürekli ateş açtı. Ancak asıl yardım, doğanın kendisinden geldi.

Savaşın ikinci gününde, Ukrayna komutanlığı, Demidiv ve Koza-rovychi yakınlarında bir barajı kontrollü bir şekilde havaya uçurdu. Amaç, Kiev Barajı’ndan gelen suyun İrpin Nehri’ne yönlendirilmesiydi. Ancak ilk patlamadan sonra su seviyesi yeterince yükselmedi. Bu nedenle on iki gün sonra daha büyük çaplı bir baraj kapak patlatması gerçekleştirildi. Bu süreçte Vyshgorod’daki hidroelektrik santralinden su salınımı bilinçli olarak durduruldu. Plan işe yaradı. İrpin taşmaya başladı, çevre köyleri su bastı. Moshchun çevresinde nehir, iki kilometre genişliğe ulaştı.

Rusların zırhlı araçları bataklıkta saplandı. Silah, mühimmat ve insan taşımak imkânsızlaştı. Köyü işgal eden birlikler âdeta izole kaldı; bazı askerler yüzerek, nehri geçmeye çalıştı. 19 Mart’ta Ukrayna birlikleri sistematik bir şekilde karşı saldırıya başladı. 21 Mart’ta Moshchun tamamen kurtarıldı. Ertesi gün Makariv geri alındı ve Rus birlikleri Jitomir yolu boyunca geri çekilmeye zorlandı.

Rusya bu başarısızlığın ardından, İrpin yönünde yeni bir saldırı başlattı. Amaç, Varşova karayolu üzerindeki köprüden Kiev’e girmekti. Köprü daha önce havaya uçurulmuştu, ancak bir kısmı yıkılmamıştı. Bu nedenle hafif zırhlı araçlarla geçiş mümkün olabilirdi. Ancak 20 Mart civarında İrpin’e yeni Ukrayna birlikleri ulaştı. Bu kuvvetlerle şehir içinde sokak sokak çatışmalar başladı. “Moshchun ve İrpin, Rusya’nın Kiev saldırısını kırdığımız yerlerdir,” diyor “Viking” kod adlı Uluslararası Lejyon savaşçısı. “Moshchun onları durdurduğumuz verdi, İrpin ise kaçtıkları yer.”

Bu dönemde İrpin çevresinde bulunan Rus grupları, operatif kuşatma riskiyle karşı karşıya kaldı. Albay Vdovichenko, 25–27 Mart

Türkiye’nin Rolü: Umut, Ara Buluculuk ve Sessiz Destek

Ukrayna’daki savaş, başladığı günden bu yana, birçok ülkeyi taraf seçmeye zorladı. Ancak bazı ülkeler yalnızca taraf değil, aynı zamanda köprü olmayı da seçti. Türkiye, bu noktada en dikkat çeken ülkelerden biri oldu. Cumhurbaşkanı Erdoğan’a yapılan çağrılar yalnızca Azovstal’deki kuşatma günlerinde değil, savaşın birçok kritik anında duyuldu.

Türkiye, hem NATO üyesi hem de bir Karadeniz ülkesi olarak kendisini bir “denge noktası” şeklinde konumlandırdı. Ankara, bir yandan Ukrayna’nın toprak bütünlüğüne açık destek verirken, diğer yandan Rusya ile doğrudan diyalogunu koparmadı. Batılı ülkelerin kapıları kapandığı anda, Türkiye çoğu zaman açık olan tek kapıydı.

Azovstal çağrısından aylar sonra gerçekleşen esir takası, bu dengein en çarpıcı örneklerinden biriydi. Türkiye’nin ara buluculuğunda gerçekleşen takas, yüzlerce Ukraynalı askerin serbest bırakılmasına vesile oldu. Bu askerler arasında Azov komutanları da vardı. Bu operasyon sadece diplomatik başarı anlamına gelmiyor, on binlerce insan için bir umut anlamı taşıyordu.

O dönemde Türkiye yalnızca askerî değil, insani yardım açısından da aktif rol aldı. Özellikle Kırım Tatar toplumuyla olan bağ, bu süreci daha da derinleştirdi. Türkiye’nin Kırım’ın ilhakını tanınamaması, Kırım Tatarlarına verdiği uzun vadeli desteği gösteriyordu. Bu destek, savaşın ilk günlerinden itibaren daha da görünür hâle geldi.

Ukrayna’da, sahada çalışan bir gazeteci olarak, savaşın en yoğun günlerinde bile Türkiye’ye dair sorularla karşılaştım. “Türkiye bizi unutmadı mı?”, “Cumhurbaşkanı Erdoğan bir şey yapacak mı?” gibi sorular askerlerin, sivillerin, annelerin, doktorların dilindeydi. Onlar için Türkiye sadece bir ülke değil, aynı zamanda kardeş bir halktı.

Bazen diplomasi sessiz işler. Türkiye de çoğu zaman sahne arkasında rol aldı. Ancak bu sessizlikteki sesi, savaşın gürültüsü içinde duyanlar vardı ve biz duyanlardandık.

ABD

Savaşın başladığı andan itibaren, Amerika Birleşik Devletleri, Ukrayna'ya en fazla yardım sağlayan ülke oldu. Bu destek, yalnızca miktarıyla değil, niteliği ve kapsamıyla da belirleyici rol oynadı. ABD, Ukrayna direnişinin sürmesinde, ordunun modernizasyonunda ve uluslararası kamuoyunun harekete geçirilmesinde kilit bir aktör hâline geldi.

Savaşın ilk günlerinden itibaren Vaşington, Kiev yönetimine hem siyasi hem de askerî destek verdi. Öncelikle istihbarat paylaşımıyla başladı. Rus birliklerinin hareketleri, saldırı planları ve cephe durumları hakkında elde edilen bilgiler, Ukrayna ordusunun savunma stratejilerini geliştirmesine büyük katkı sağladı. ABD merkezli uydular ve elektronik takip sistemleri, savaşın birçok aşamasında Ukrayna'ya taktiksel üstünlük kazandırdı.

ABD kısa zamanda askerî yardımlar göndermeye başladı. Javelin tanksavarları, HIMARS roket sistemleri, M777 obüsleri, hava savunma sistemleri, radarlar, mühimmat, zırhlı araçlar ve çeşitli eğitim paketleri Ukrayna'ya ulaştırıldı. Bu yardımlar, Ukrayna ordusunun savunma ve taarruz kapasitesini artırdı. ABD'nin verdiği destek sayesinde Ukrayna, birçok cephede inisiyatif almayı başardı. Bununla birlikte, ABD yönetimi siyasi platformlarda da Ukrayna'nın yanında durdu. Başkan Joe Biden, defalarca Ukrayna'nın yanında olduklarını vurguladı. Beyaz Saray'dan yapılan açıklamalarda Ukrayna'nın toprak bütünlüğü, bağımsızlığı ve egemenliğinin savunulacağına dair net mesajlar verildi. Bu tutum, uluslararası kamuoyu üzerinde de etkili oldu. ABD'nin kararlı duruşu, Avrupa ülkelerinin pozisyonlarını netleştirmelerine katkı sağladı. Ayrıca insani yardım açısından da ABD büyük bir yük aldı. Milyonlarca yerinden edilmiş Ukraynalı için barınma, sağlık, eğitim ve temel ihtiyaçlar konusunda finansal yardım paketleri oluşturuldu. ABD, Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası

İngiltere

Ukrayna'ya yönelik uluslararası destek konusunda Birleşik Krallık'ın pozisyonu başından beri netti. Savaşın ilk günlerinden itibaren Londra yönetimi, yalnızca siyasi açıklamalarla değil, somut adımlarla da Kiev'in yanında yer aldı. Bu destek, zamanla askerî iş birliğinden diplomatik seferberliğe, insani yardımlardan stratejik planlamaya kadar çok katmanlı bir yapıya dönüştü.

Savaşın en başında birçok Batılı başkent kararsızken, Londra hızlı ve açık bir duruş sergiledi. O dönemin başbakanı Boris Johnson, Zelenski ile doğrudan temas hâlindeydi. Savaş başladıktan sadece haftalar sonra Kiev'e giden ilk Batılı liderlerden biri oldu. Bu ziyaret, sembolik olmasının yanında, son derece stratejik bir mesaj da taşıyordu: "Sizi yalnız bırakmayacağız."

Birleşik Krallık, Ukrayna'ya ilk aşamada NLAW tanksavarları, zırhlı araçlar, füze sistemleri ve mühimmat gönderdi. Daha sonra bu desteğin kapsamı genişletildi; topçu sistemleri, gelişmiş radarlar, hava savunma sistemleri ve eğitim desteği de dâhil edildi. Ukraynalı askerlerin eğitimi için İngiltere topraklarında özel programlar başlatıldı. Ayrıca istihbarat paylaşımı, siber savunma desteği ve lojistik koordinasyon gibi konularda da yakın iş birliği kuruldu.

Londra'nın desteği yalnızca askerî boyutta kalmadı. İngiltere, Rusya'ya yönelik yaptırımlar konusunda Avrupa'nın en hızlı ve en sert adımlarını atan ülkelerden biri oldu. Oligarkların mal varlıkları donduruldu, Rus bankaları sistemden çıkarıldı ve Londra'nın finans merkezleri Rus sermayesi için büyük ölçüde kapatıldı. Aynı zamanda savaş suçlarının belgelenmesi ve uluslararası mahkemelere taşınması konusunda da İngiliz adalet sistemi aktif rol üstlendi.

Birleşik Krallık'ın Ukrayna'ya verdiği destek, halk nezdinde de büyük bir karşılık buldu. İngiliz kamuoyu, savaşın başından bu yana Ukrayna'nın yanında olduğunu açıkça gösterdi. Yardım kampanyaları

Polonya ve Baltık Ülkeleri: Tarihi Hatırlayanlar ve İlk Ayğa Kalkanlar

Ukrayna'daki savaş başladığında, Batı dünyası genel olarak şaşkın ve temkinliydi. Ancak bazı ülkeler, olayların nereye varabileceğini çok iyi biliyordu. Onlar için bu savaş, sadece Ukrayna'nın sınırlarını ilgilendiren bir kriz değil; kendi tarihlerini ve geleceklerini doğrudan etkileyen bir sınavdı. Bu ülkeler, Polonya ve Baltık devletleri –Litvanya, Letonya ve Estonya– idi.

Bu coğrafya, Rusya'nın ne olduğunu çok iyi biliyordu. Bunu anlayacak tecrübeyi edinmişti. Hem Çarlık Rusya'sı hem Sovyetler Birliği zamanında bu topraklar defalarca işgal edildi, bağımsızlıkları ellerinden alındı, halkları sürgün edildi, kimlikleri bastırıldı. Estonyalı, Letonyalı ya da Litvanyalı olmak, unutturulmaya karşı direnmek anlamına da geliyordu. Polonya ise İkinci Dünya Savaşı'nın ilk kurbanı olmuş, Nazi Almanyası ve Sovyetler arasında iki kez parçalanmış bir ülkeydi. Katyn Katliamı, Varşova Ayaklanması... Polonya halkı da baskıya karşı direnişi tarihinin bir parçası hâline getirmişti. Bu yüzden 2022'de Rusya, Ukrayna'ya saldırdığında, Polonya ve Baltık ülkeleri bunu yalnızca bir haber başlığı olarak görmedi. Onlar bunu bir alarm olarak kabul etti. Defalarca şu söz tekrar edildi: "Eğer Ukrayna düşerse, sıradaki biz oluruz." Bu sadece bir retorik değildi, stratejik bir uyardı da. Çünkü bu ülkeler NATO'nun doğu kanadında, Rusya'ya coğrafi olarak en yakın aktörlerdi.

Bu bilinçle, savaştan günler sonra Polonya, Litvanya, Letonya ve Estonya hükümetleri harekete geçti. Diplomatik düzeyde çok sert açıklamalar yaptılar. Rusya'nın işgalini, "Sadece Ukrayna'ya değil, tüm Avrupa'nın güvenliğine yapılmış bir saldırı" olarak tanımladılar. Polonya, ilk günlerden itibaren yüz binlerce mülteciyi kabul etti. Sınırlar açıldı, trenler ücretsiz yapıldı, istasyonlarda gönüllüler gece gündüz çalıştı. Baltık ülkeleri, orantısız olarak Avrupa'nın en büyük askeri yardımlarını gönderen ülkeler oldu. Bu ülkelerin nüfusu kü-

Almanya ve Fransa: Tereddüt, Tarih ve Zorunlu Dönüşüm

Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik 2022'deki geniş çaplı işgalinden önce, Avrupa'da bu çatışmayı önlemeye yönelik en dikkat çeken girişimlerden biri "Normandiya Dörtlüsü" formatıydı. Bu diplomatik yapı; Almanya, Fransa, Ukrayna ve Rusya'nın yer aldığı bir görüşme masasıydı. 2014 yılında Kırım'ın ilhakı ve Donbas'taki çatışmaların başlaması sonrası kurulmuş, amacı doğrudan askerî müdahaleleri engellemek ve Doğu Ukrayna'daki krize siyasi çözüm bulmaktı.

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ve Almanya Şansölyesi Angela Merkel, yıllar boyunca Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile doğrudan temaslar kurarak, ateşkesi sağlamak ve Minsk Anlaşmalarını hayata geçirmek için diplomatik çaba gösterdi. Ancak süreç boyunca Rusya'nın tutumu değişmedi: Sahada askerî güç artıyor, siyasi masada ise zaman kazanılıyordu. Normandiya formatı bir çözüm üretmedi ama Batı'nın Putin'e karşı, en azından diyalogu açık tuttuğu bir platform olarak kaldı.

24 Şubat 2022 sabahı, Rus tankları Ukrayna topraklarını geçtiğinde, bu platform fiilen sona erdi. Artık masa değil, silahlar konuşuyordu. İşte tam bu noktada, Almanya ve Fransa için en zor zamanlardan biri başladı. Bu iki ülke, uzun yıllardır Avrupa'nın "diplomatik motoru" olarak görülüyordu: dengeleyici, uzlaştırıcı, temkinli. Fakat bu defa karşılarında geçmişten tanıdıkları bir tehdit vardı: Avrupa'nın ortasında sınırları değiştiren, sivilleri hedef alan bir savaş.

İlk günlerde bu iki ülkenin tutumu, açıkça söylemek gerekirse, karışık. Almanya, Ukrayna'ya yardım göndermek konusunda çok yavaştı. Savaşın başladığı hafta Berlin'in Kiev'e gönderdiği ilk yardım ne silah ne mühimmattı; sadece iki bin koruyucu miğferdi. Bu, hem Ukrayna hem Avrupa kamuoyunda ciddi tepkiyle karşılandı. Fransa ise savaşın ilk aşamasında daha çok diplomatik kanallara ağırlık verdi. Macron, Putin ile defalarca telefon görüşmesi yaptı ancak bu gö-

Uzakta Olanlar ama Sessiz Kalmayanlar: Küresel Destek Cephesi

Ukrayna'ya verilen destek yalnızca komşu ülkelerle sınırlı kalmadı. Coğrafi olarak binlerce kilometre ötede bulunan ancak demokrasi, insan hakları ve uluslararası hukuk ilkeleri konusunda ortak değerleri paylaşan birçok ülke, bu savaşta aktif tavır aldı. Bunlar arasında Kanada, Japonya, Güney Kore, Avustralya, Norveç, İsveç, Finlandiya gibi devletler öne çıktı. Onların desteği, sadece askerî yardımla sınırlı değildi; aynı zamanda küresel diplomatik baskının, ekonomik yaptırımların ve insani yardım ağlarının oluşmasında belirleyici oldu.

Kanada, savaşın ilk günlerinden itibaren Ukrayna'nın yanında en kararlı duran ülkelerden biri oldu. Ukrayna diasporasının oldukça güçlü olduğu bu ülkede, hem siyasi irade hem de toplum düzeyinde tam bir seferberlik yaşandı. Başbakan Justin Trudeau, Zelenski ile düzenli temas hâlinde kaldı, Kanada hükûmeti Ukrayna'ya yüz milyonlarca dolarlık askerî ekipman, zırhlı araç, topçu sistemleri, insani yardım ve yeniden yapılanma desteği sağladı. Aynı zamanda Kanada, savaş suçlarının araştırılması için Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne verdiği destekle dikkat çekti. Sadece silah değil, adalet cephesi de Kanada'nın öncelikleri arasındaydı.

Japonya, II. Dünya Savaşı sonrası izlediği temkinli dış politika çizgisine rağmen, bu kez istisnai bir adım attı. Anayasal sınırlarına rağmen Ukrayna'ya savunma ekipmanları, jeneratörler, dronlar, insani malzemeler gönderdi. Aynı zamanda Rusya'ya yönelik sert ekonomik yaptırımlar uygulayarak SWIFT sisteminden çıkarılmasını destekledi, Rusya'dan enerji ithalatını sınırladı. Japonya Başbakanı Fumio Kishida, 2023 yılında Kiev'i ziyaret ederek Japon halkının Ukrayna ile dayanışmasını sembolik olarak da gösterdi. Bu, Japonya için hem politik hem ahlaki açıdan bir dönüm noktasıydı.

Güney Kore, doğrudan silah sevkiyatı yapmasa da, Ukrayna'ya teknik malzeme, tıbbi yardım, yeniden yapılanma fonları gibi alanlar-

Putin Neden Ukrayna'ya Saldırdı?

2022 yılının 24 Şubat sabahı, Rusya Silahlı Kuvvetleri, Ukrayna'daki hedeflere yüz altmıştan fazla füze saldırısı düzenleyip kuzeyden, doğudan ve güneyden eş zamanlı olarak Ukrayna'yı karadan işgale başladığında, birçok insanın kafalarındaki parçalar bir anda tam bir resme dönüştü. Ancak artık çok geçti. Uyarı yazıları yazmak, sözde kehanette bulunmak ya da insanları uyandırmaya çalışmak için zaman kalmamıştı. Dürüst olmak gerekirse, savaş öncesinde biri böyle bir uyarı yayımlamış olsaydı bile, çok az kişi buna gerçekten kulak verirdi. Belki sadece bir nebze olsun vicdanlar rahat olurdu...

Bundan sonraki satırlarda anlatacağım, kişisel gözlemlerime ve açık kaynaklardan derlediğim bilgilere dayanıyor. Evet, benim de gözümden kaçan birçok detay oldu ve elbette gizli belgelere erişimim yok. Ancak yazarken mümkün olduğunca objektif olmaya çalıştım; farklı kaynaklardan alıntılar yaptım, açık belgeleri kullandım. Sonucun takdirini ise siz değerli okurlara bırakıyorum. Yine de şunu samimiyetle söyleyebilirim: Bir ülkenin varoluşuna karşı savaş yürütülürken, tam anlamıyla tarafsız kalmak insan doğasına aykırıdır.

Bu anlatımda "Putin" ismi defalarca geçecek. Çünkü Rusya'da mutlak iktidarı elinde tutan, ülkenin kaderini belirleyen kişi Vladimir Putin'dir. Ne yazık ki Rusya halkının büyük bir çoğunluğu -resmî anketlere göre yaklaşık %70-80'i- onun politikalarını desteklemektedir. Gerçek anlamda özgür bireyler, yani savaş ve işgale karşı çıkanlar, nüfusun ancak %20-30'luk küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu oranlar, çeşitli Rus kamuoyu yoklamalarında yer aldı. Elbette, bu anketlerin güvenilirliğini tartışmak size kalmış.

Putin'in Ukrayna'ya yönelik saldırı arzusu yeni değildi. Muhtemelen bundan otuz yıl önce, Sovyetler Birliği'nin çöküşünden hemen sonra, Ukrayna'yı yeniden Rus etkisine alma fikri kafasında filizlenmişti ve yaklaşık yirmi yıl önce, devlet başkanlığı koltuğuna oturduğunda, bu hayalini her ne pahasına olursa olsun gerçekleştirmeye